

Hipologické muzeum?

Hipologické muzeum je vážena instituce, sídlící na Státním zámku ve Slatiňanech. Nikoho by nenapadlo, že by se obsah muzea měl nějakým zásadním způsobem měnit, kromě pochopitelně nutné modernizace a doplňování. Jak se však věci mohou zamíchat, je až neuvěřitelné.

Nástup do muzea

V prosinci roku 2008 jsem se zúčastnila konkurzu na místo správce památkového objektu Státního zámku Slatiňany (SZS) pod správou Národního památkového ústavu, územního oblastního pracoviště (NPÚ ÚOP) v Pardubicích. Při té příležitosti jsem představila návrh činnosti a rozvoje objektu s důrazem na to, že je zde hipologické muzeum.

Následného výběru a možnosti vykonávat funkci správce jsem si velmi vážila jednak z profesního hlediska možnosti péče o tak významný hipologicky zaměřený objekt a dále i z důvodů velkého počtu zájemců (okolo 30) o toto pracovní místo.

Zámek a muzeum

Hipologické muzeum založil v roce 1950 Prof. MUDr. et. PhDr. František Bílek, DrSc. a to v době, která evidentně nepřála koním. Díky tehdejšímu pokynům z ministerstva kultury jsou zde shromážděny svozy obrazů a dalších většinou uměleckých předmětů s tematikou koní z více než 120 českých hradů a zámků. Rozsahem i obsahem se jedná o světový unikát, který byl také určitě jedním z důvodů, proč SZS byl v roce 2001 vyhlášen Národní kulturní památkou (z hlediska architektury ani rodu Auerspergů rozhodně tak unikátní není). Mým bytostným zájmem tedy je, aby hipologické sbírky nebyly tříštěny, převáženy po různých jiných objektech či jinak omezovány.

První ředitelkou Státního hipologického muzea byla paní Růžena Horáková (úzká spolupracovnice prof. Bílka), kterou v polovině 80. let vystřídal ing. Jaroslav Havlíček. Každý se na svém postu snažil o dobré jméno muzea a to také podle výše přidělených finančních prostředků, svých postojů a názorů. Doba však utíkala rychleji a tak bylo třeba se přizpůsobit novým podmínkám. Záměrně zcela vynechávám část, ve které bych se mohla věnovat poměrům, které vládly na zámku před mým nástupem.

Muzeum opravdu zaspalo a nikoho nenechávalo na pochybách, že potřebná úprava a modernizace sbírek je nutná, včetně obnovy zámeckého parku. S touto myšlenkou jsem do SZS nastupovala také, jen mne v životě nenapadlo, že přijde doba, kdy vlastní národní památkový ústav bude chtít upřednostňovat rodové sbírky Auerspergů, kterým byly zámek a celé panství vyvlastněny Benešovými dekrety v roce 1945 (respektive se tak stalo rodině Trauttmansdorffů, kteří panství zdědili v roce 1942). Pokud vedení NPÚ ÚOP Pce považuje dobu po roce 1945 pouze za krátkou epizodu a chce se vrátit k předchozím majitelům, pak by ale v rámci spravedlnosti muselo věnovat pozornost nejenom Auerspergům, ale další více než třicítce majitelů až do 13. století. Další otázkou je, jak by chtěli Auerspergové spolupracovat a na čem, když jim stát majetek zabavil (ředitel ÚOP Pce ing. Kryl uvádí ve své koncepci - „kontakty na rod Auerspergů ve Vídni a jinde“, nemluvě o tom, že je v koncepci uvádí jako hrabata a oni měli vyšší knížecí titul!).

Další problém vzniká požadavkem Národního hřebčína Kladruby nad Labem na část či možná celé hipologické muzeum a to z důvodů převodu státního podniku na státní příspěvkovou organizaci, která musí vykazovat i muzeální činnost.

Vzdělávání

Hned na počátku jsem si prošla celý zámek a shledala ještě velmi zajímavé části, které by se po určitých úpravách mohly nabídnout k prohlídkám široké veřejnosti – pudy se stádem koster přibližně 20 lichokopytníků (koně, muly, zebry). O tomto prostoru jsem uvažovala jako i o výukovém a hned v únoru 2010 jsem informovala rektora ČZU Prof. Hrona. Ten reagoval pozitivně a předal tuto záležitost na agronomickou fakultu. Dokonce se zástupci ČZU přijeli na jaře podívat, jen shledali poměrně značnou finanční náročnost úprav na půdě. Proto se

usoudilo, že by bylo praktičtější využívat vhodné prostory v přízemí. Dále by se mohla využít ke speciálním prohlídkám sklepení, oratoř a věž. Tu jsem později zapracovala i do běžné prohlídkové trasy v návrhu nové koncepce.

Velmi dobrá spolupráce s médii

Otevření nové sezóny 2009 se uskutečnilo za velké pozornosti médií, která i v dalším období ráda informovala o akcích na SZS. Velmi často jsme buď telefonicky nebo formou tiskových zpráv a oznámení sdělovali údaje o činnosti SZS. Také jsem využívala i dalších příležitostí ke sdělení práce na zámku, např. v pravidelných rozhlasových pořadech ČRo Pce, na výstavách a přednáškách.

I když návštěvnost v loňském roce dosáhla 15,5 tisíce lidí (odrazilo se na ní pravdivé započítávání návštěvníků bez svatebčanů - což může činit 2 – 3 tisíce osob a zvýšené vstupné, které odradilo hlavně školy (snížené vstupné pro děti od 6 let a studenty činí 60,- Kč), tržby roku 2009 výrazně překročily tržby roku 2008. Navíc se snažíme dohánět tržby SZS propagací svateb a jak loni, tak hlavně letos zájem o svatební obřady výrazně stoupl (z více než padesátky na možnou stovku).

Spolupráce se zemědělským muzeem?

Protože některé exponáty volaly (a volají) po restaurování, úpravě či výměně, dojednala jsem si v průběhu března schůzku na měsíc duben 2009 v Národním zemědělském muzeu (NZM) na Kačíně, kde jsem společně s paní ing. Růžičkovou vybrala několik hodnotných modelů koní většinou z 1. poloviny 20. století, které by nahradily exponáty nemocí ve vitríně (ve 3. místnosti prohlídkového okruhu). O záměru jsem informovala paní mgr. M. Krmenčíkovou. S paní ing Růžičkovou jsme sepsaly seznam zapůjčitelných exponátů a z NZM nám poslali smlouvu. Tuto jsem zaslala paní Pšeničkové. Jako problém se projevila výše pojistného a tak jsem požádala pana ředitele (dnes již bohužel bývalého) o možnost výjimky a uvedení pouze minimální částky. V tomto směru bylo vyhověno. Přesto mi najednou bylo z ÚOP Pardubice pouze vzkázáno, že modely koní nesmíme dovézt, protože je tento krok nekoncepční (paní Pšeničková si však na to, kdo a jak to sdělil nevzpomíná). A tak z výměny sešlo. V mezičase navštívil zámek pan ředitel ing. Kryl a posléze i s panem náměstkem mgr. Svobodou a rovněž se shodli na názoru potřeby výměny speciálně vitríny s nemocemi (to jsem ale ještě nevěděla, že výměna nebude povolena).

Upřednostnění Auerspergů

Ještě před návštěvou mgr. Svobody jsme měli 17. 6. 2009 mimořádnou poradou kastelánů, po níž bylo v zápise uvedeno, cituji:

...2) Pan ředitel představil záměr presentovat SZ Slatiňany jako rodové zámecké sídlo a expozici Hipologického muzea presentovat okrajově, jako doplňující prvek. Do popředí by se rovněž měla dostat presentace dendrologické jedinečnosti zámeckého parku.

Tato zpráva byla pro mne naprosto nepochopitelná a zničující. Nevěřila jsem, že by bylo něco takového možné. Přesto jsem nerozpoutala žádnou kampaň, kterou by si toto oznámení zasloužilo. Jen jsem na tuto skutečnost upozornila starostu Slatiňan MVDr. Ivana Jeníka, který si potom následně o prázdninách zažil jednání s ing. Krylem o Švýcárně a rovněž nemohl uvěřit jeho názorům.

Zůstala jsem tedy velmi loajální k NPU, ač tato záležitost měla být možná medializovaná ihned. Zůstala jsem tedy klidná, nevyvolávala zbytečné aféry, nejitřila situaci v regionu ani jinde.

A to nerozebírám situaci, kdy universální expozice o Auersperzích může vytvořit dojem běžného zámku, kterých je v ČR dostatek, nemluvě o tom, že reprezentační rodové sídlo Auerspergů je návštěvníkům k dispozici v nedalekých Žlebech. Dnes je trend specializace a slatiňanský zámek je dostatečně dlouho jasně vyprofilovaný.

Negativní informace o muzeu

Jestli v průběhu léta někdo hovořil špatně o hipologickém muzeu, tak to byl vlastní ředitel ÚOP Pce ing. Kryl, který prohlašoval, jak je muzeum hrozné, sbírky hnusné a že se mu z nich zvedá žaludek. A že tam jsou kůže, ze kterých kape voda. V této souvislosti jsem ho právě požádala o radu, co s kůžemi a přes specialisty z Národního muzea jsme je na jejich radu přemístili do jiných prostorů a vše je v pořádku. Bohužel výše uvedené negativní zprávy šířil pan ředitel i při jednáních na úrovni města Slatiňany a Pardubického kraje (např. právě při jednání o Švýcárně). Po jednání s ing. Krylem na základě obav o hipologické muzeum napsal pan starosta Jeník v srpnu roku 2009 dopis panu hejtmanovi Radko Martinkovi.

Příprava koncepce

V září roku 2009 jsem byla pozvána na jednání k panu řediteli ÚOP do Pardubic, kde mi v jeho pracovně důrazně sdělil, že mám připravit koncepci, kde bude kladen důraz na šlechtický rod Auerspergů. Pokud to neudělám, mám si uvědomit, že jsem do funkce pouze jmenovaná. Jak má koncepce vyhlížet, jakou by měla mít osnovu či cokoliv dalšího jsem se od pana ředitele nedozvěděla

Navíc mi již poněkoličké vytkl, že nesmím používat označení „hipologické muzeum“, ale Státní zámek Slatiňany a jeho hipologické sbírky!

Na začátku jeho nástupu jsem se s ním snažila komunikovat a posílala jsem mu různé zprávy a informace mailem. Málokdy ale odpověděl, tak jsem i já mu přestala tolik psát.

Po zářijovém jednání jsem byla zcela zdrcena, ale řekla jsem si, že pro muzeum bude užitečnější, když ve spolupráci s paní mgr. Krmenčíkovou připravíme návrh koncepce SZS raději samy, než aby to vytvořil ing. Kryl, který mnohokrát sděloval, že koně nikoho nezajímají, že je to vše příliš specializované, a že je potřeba zámek připravit pro rodiny s dětmi, které tam utratí peníze za nanuky a za krmení pro zvířata v dětském hospodářství. Návrh koncepce jsem poslala ing. Krylovi a mgr. Svobodovi 2. 10. 2009. Mgr. Svoboda odpověděl, že se na to podívá později a ing. Kryl neodpověděl vůbec.

Prosinec

Dva měsíce se nic nedělo, až 2. 12. proběhla pracovní schůze ve Slatiňanech, kde se hovořilo více o parku než o zámku a jeho sbírkách. Nicméně nezaznělo, že by s koncepcí panoval nesouhlas a zásadní už vůbec ne.

Po této schůzce bylo hovořeno i s bývalým panem kastelánem ing. Havlíčkem. Ing. Kryl mu sdělil, že se nebude stěhovat do zahradního domku, neboť má v plánu tam provozovat rekreaci. Snažila jsem se namítnout, že bylo běžné, že tam bydleli dříve zaměstnanci zámku či původní paní kastelánka R. Horáková. Bylo mi sděleno, že stále říkám jen, co bylo dříve, a že on tam chce rekreaci. Byt v zahradním domku pro pana ing. Havlíčka byl vyklizen již v červenci 2009, neboť ing. Kryl tehdy řekl, že se tam ing. Havlíček přestěhuje. Pak byl termín posunut na srpen, potom na konec roku. Nicméně v prosinci se ing. Kryl vyjádřil nesouhlasem s bydlením v domku. V naprosté beznaději jsem na to reagovala sdělením, že je mi úplně jedno, kdy se kam ing. Havlíček vystěhuje, protože jsem neviděla východisko ani možnost nějakého dovolání.

Kolem Vánoc navštívil ing. Kryl zahradní domek ve společnosti zaměstnankyně zámku. Žádné písemné stanovisko z toho nevzešlo. Počátkem února jsme se s panem ředitelem potkali na ÚOP v Pardubicích, kde mi sdělil, že ing. Havlíček se může stěhovat do zahradního domku, ale že si o tom ještě promluvíme. Byla jsem změnou názoru překvapena, ale potěšena. Přibližně za 14 dní jsme měli poradu v Pardubicích a při té příležitosti jsem se zeptala, co tedy bude se stěhováním ing. Havlíčka. Ing. Kryl sdělil, že se to bude řešit.

Inventury

Po mém nástupu 2. 2. 2009 začaly se zpožděním (úraz a rehabilitace ing. Havlíčka) probíhat potřebné inventury, ale z různých důvodů se stále protahovaly. Musím říci, že inventury samotné mne velmi těšily, protože jsem se alespoň dozvídala, co vše muzeum obsahuje. Všechny exponáty a předměty jsem se snažila sama brát do rukou, včetně celé knihovny a

byla jsem velmi nadšená, jaké unikátní sbírky muzeum má. Například staré knihy mistrů akademického ježdění (Pluvinel, Newcastel...), obrazy či unikátní výstroj z Valdštejnského paláce... Spolupráce s paní mgr. Krmenčíkovou byla výborná. Ing. Havlíček byl přítomen inventuře, ale vše jelo hlavně podle jeho přání. Jedinou výjimkou byl postup inventur, kdy zasáhla paní Pšeničková a řekla, že se začne depozitáři. Problém zkrátka byl - doba trvání inventur, tím pádem setrvávání ing. Havlíčka v kanceláři, jeho bydlení těsně vedle kanceláře a v závěru inventur i jeho noční chození po zámku a odevzdání klíčů od depozitářů až v den ukončení inventur, které trvaly do 10. 3. 2010.

Když mělo dojít k převzetí zámku, uvědomila jsem si, že se vlastně od počátku mého nástupu v souvislosti s bývalým kastelánem přeměnilo a že bychom zde možná mohli být ještě hodně dlouhou dobu stále spolu (snažte se vžít do situace, že byste se svým předchůdcem sdíleli přes rok stejný pracovní prostor, nemluvě o tom, že by měl vedle vaší kanceláře ložnici). Navíc jsme s vedením ÚOP nijak zásadněji neprobrali návrh koncepce (vyjma 2. 12.), takže jsem žila ve velké nejistotě, co a jak bude.

Nepřevzetí zámku

Usoudila jsem, že jediné řešení, aby se ledy někam hnuly, bude nesouhlas s převzetím zámku. To jsem oznámila paní Pšeničkové a paní mgr. Krmenčíkové. Panu Ing. Krylovi jsem napsala dopis, kde jsem vysvětlila svůj postoj, a který si přečetl při okamžité návštěvě Slatiňan. Kromě toho, že mi vyčetl, že ve Slatiňanech nic neděláme či to děláme špatně, mi sdělil, že buď podepíší převzetí zámku nebo to budeme řešit jinak. Dále mi sdělil, že mám koncepci rozšířit a ještě doplnit o obnovu parku – opět jsem se ale nedozvěděla jak, jen že to má být více stránek a ne jen na pár (dosavadní koncepce ing. Kryla a ÚOP Pce k 25. 5. 2010 se vejde na 4 stránky bez fotek a širokých řádek). Koncepci jsem rozšířila a návrh na obnovu parku zpracovala s ing. Pacákovou z ÚP NPÚ Praha do 8. 4. 2010. Dále je ve spolupráci s V. Hauptem připravována dendrologická brožura a inventarizace parku (navíc od loňského roku smějí zahradníci vykonávat svou zahradnickou práci, aniž by jim někdo spílal za uříznutí větve).

V dopise jsem ing. Kryla žádala také o důstojné přestěhování ing. Havlíčka např. do zahradního domku. Postavil se k tomu však způsobem sobě vlastním a řekl, že do pátku (během 3 dnů) se má ing. Havlíček přestěhovat. Ing. Havlíčkovi jsme ze zámku nabídli pomoc a nechali ho přestěhovávat několik týdnů, protože zkrátka měl hodně věcí.

Další jednání

V dopise ing. Krylovi o nepřevzetí zámku jsem žádala o pracovní schůzku, ke které došlo až 19. 4. za přítomnosti pana ředitele a jeho tří náměstků. Výsledek byl pro mne opět naprosto zdrcující od negativizace práce na SZS až po zásadní odmítnutí návrhu koncepce – zcela bez vysvětlení, co je v koncepci špatně, což považuji za naprosto účelové a neprofesionální.

Navíc tam bylo opět zdůrazněno upřednostnění šlechtického rodového sídla – cituji:

• **Vedení ÚOP Pardubice konstatovalo zásadní nesouhlas se zasloupanou koncepcí a trvá na převzetí zámku Ing. Lenkou Gotthardovou neshledávajíc její argumenty za opodstatněné.**

• **Vedení ÚOP Pardubice konstatovalo, že v případě dalšího rozvoje zámku musí být dáván důraz na prezentaci zámku jako šlechtického rodového sídla, kde hippologické sbírky a expozice budou sloužit pouze jako doplnění hlavní prezentace.**

Dopis

Po takovém sdělení je člověk – hipolog opravdu v šoku. Přesto jsem byla i nadále korektní ve vztahu k NPÚ a v ultimativním termínu o převzetí zámku jsem 23. 4. ing. Krylovi mj. napsala:

„Již 2. 10. 2009 jsem Vám zaslala návrh koncepce, který byl projednán 2. 12. a nebyl s ní vysloven nesouhlas. Ten je až v zápise ze dne 19. 4. 2010. Tato koncepce je kompromisním řešením, které by zachovalo hippologické sbírky a zároveň by umožnilo prezentaci rodu

Auerspergů (např. doplnění drobností uchovaných ve Slatiňanech nebo vhodných kusů mobiliáře z jiných míst). V koncepci zdůrazňuji zachování celistvosti hipologické sbírky, která nemá ve světě obdobu. Navíc Auerspergové byli velkými znalci koní a výbornými jezdci (např. 2. místo ve Velké pardubické) a svými sbírkami obrazů a jezdeckých předmětů - netuše budoucnosti - inspirovali posléze k založení hipologického muzea.

Pokud však tato koncepce nevyhovuje a prezentace rodu Auerspergů má být ještě výraznější, pak to vede k reakci, že je třeba zachovat stávající muzeum tak, jak je (a samozřejmě provést úpravy a modernizaci sbírek i jejich prezentace). Hipologické muzeum vytvořil univerzitní profesor MUDr. PhDr. František Bílek, DrSc., osoba dostatečně vzdělaná a světově uznávaná. Není jeho chybou, že sbírkám nebyla po jejich založení věnována další pozornost a že zůstávaly stále stejné. Nyní by tedy naopak měla nastat situace, kdy hipologické muzeum potřebuje nutně modernizovat, správně popsat a restaurovat jednotlivé kulturní předměty, a doplnit další vhodné hipologické exponáty. Dlouhá léta zde bylo vše velmi zakonzervováno (včetně parku). Je tedy jedinečná příležitost tuto situaci změnit ve prospěch a prosperitu hipologického muzea. Navrhuji proto ještě jednání NPÚ Praha, Pardubice a SZ Slatiňany s institucemi jako jsou Pardubický kraj, město Slatiňany, vysoké či střední školy, chovatelská centra či svazy, kulturní instituce či výzkumné ústavy o budoucnosti využití slatiňanského zámku.“

Dopis paní generální ředitelce

Na to přišla reakce, že 25. 5. se mám dostavit na jednání o převzetí zámku. Protože jsme však neprobrali s vedením ÚOP Pce žádné koncepční záměry a tudíž jsem nevěděla, v čem se bude záměr ÚOP lišit od mé zamítnuté koncepce, rozhodla jsem se napsat generální ředitelce a sdělit jí své obavy. Z dosud řešené problematiky vyplývalo, že bude větší příklon k rodu Auerspergů a omezení hipologického muzea. V pondělí 24. 5. před jednáním na ÚOP jsem paní GR ing. arch. Naděždě Goryczkové zaslala dopis a zároveň jsem informovala starostu obce Slatiňany a zastupitele MěÚ ředitele ZUŠ Slatiňany o vzniklé situaci.

Následné jednání 25. 5. v Pardubicích za přítomnosti ing. Kryla, ing. Ježka a paní Draškovičové mne jen utvrdilo v obavách o budoucnost hipologického muzea a se zápisem, který byl vytvořen, jsem zásadně nesouhlasila, což jsem písemně sdělila paní ing.

Goryczkové. Navíc mi bylo ústně sděleno, že ÚOP Pce připraví koncepci a já ji podle pokynů budu realizovat. O konzultaci s hipologickými odborníky (na tož se mnou), tam nepadlo ani slovo.

Pod tíhou těchto obav jsem ještě ten den telefonicky oslovila zástupce – hipology na zemědělských univerzitách v Praze a Brně, ASCHK ČR a Českou hipologickou společnost, aby zaujali stanovisko k významu hipologického muzea a poslali ho paní ředitelce. Zprávy jsem rozhodně nešířila poplašně či zbytečně, ale na základě výše uvedených jednání a skutečností vyplývajících i z písemných zápisů ÚOP.

Domnívám se, že je zcela legitimní vyžádat si stanoviska odborníků k uvedené problematice za situace, kdy při jednáních, která nepodléhají žádnému utajení, jsou činěny závěry, které svědčí o snaze ÚOP učinit hipologické sbírky jen doplňkem. K tomu se jedná o národní kulturní památku, tak by o uvažovaných změnách měly být informovány jak příslušné instituce, tak „národ“.

Bohužel jsem si tím vysloužila hlavně kritiku paní ředitelky, cituji: ...Tím, že jste bez předchozího projednání s vedením ÚOP Pardubice oslovila odbornou hipologickou veřejnost s Vaší nepodloženou obavou o osud slatiňanské expozice, jste svého zaměstnavatele vystavila neoprávněné kritice a společensky jej diskreditovala. Vedení ústavu chápe tento Váš krok jako projev naprosté neloajality vůči NPÚ.

V této souvislosti Vás žádám, abyste již dále nešířila desinformace o hipologickém muzeu a raději se věnovala přípravám nové expozice a zámecké instalace.

S ohledem na společenský dopad Vašeho jednání zvažuji další postup v této věci.“

Obraty ing. Kryla

Na jedné straně vystupoval ing. L. Kryl velmi nekompromisně vůči hipologickému muzeu, na straně druhé se po mnoha jednáních s různými představiteli místních či krajských samospráv či NHK, dozvěděl, jak je fenomén koně pro Pardubický kraj důležitý. Spočítal si tedy, že by zřejmě nebylo rozumné jít hlavou proti zdi a dle potřeby upravoval svůj názor. Je jen škoda, že nemá dostatek odvahy sdělit, jaká stanoviska zaujímal vůči muzeu a vedení SZS. Najednou se staví do role ochránce a rozšiřovatele hipologického muzea!

V podstatě celý rok nás na zámku trápí svou utkvělou myšlenkou upřednostnění Auerspergů před koňmi a najednou se pak v tisku či od paní ředitelky dočteme, jak je všechno vlastně jinak. K tomu byl v novinách obrázek koní převalských, jak dělají muzeu velkou reklamu – přičemž tito koně loni v létě kvůli postoji ing. Kryla málem cestovali zpět do Prahy, kdyby se zaměstnanci SZS obětavě nepodělili o služby a péči o ně. Teď je sice zase vše jinak, ale NPÚ ÚOP Pce do nich momentálně investuje jen pozemek výběhů a vodu.

O nás bez nás

Považuji rovněž za nestandardní jednání ing. Kryla se zástupci nejbližších spolupracujících organizací (MěÚ Slatiňany a NH Kladruby n. L.) a pominu-li, že mne nepozval k účasti, tak nikdy neposlal ani zápis z jednání. Je to naprosto v duchu „o nás bez nás“.

Myslím si, že NPÚ jsem prokázala celoroční dostatek klidu a loajality. Jestliže tedy vedení ÚOP Pardubice změnilo názor a nechce upřednostnit rodové sbírky Auerspergů, nechce zmenšovat hipologickou expozici apod., pak ten roční drobný odpor z mé strany, ze strany města Slatiňany a jeho zastupitelů a v závěru i odborné hipologické veřejnosti, se vyplatil.

Nechť vzkvétá Hipologické muzeum ve Slatiňanech.

Lenka Gotthardová